

А. М. Асіпчук

АДДЗЕЯСЛОЎНЫЯ АНТОНІМЫ-НАЗОЎНІКІ Ў СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ: УТВАРЭННЕ І СЕМАНТЫКА

В статье рассматривается словообразовательный аспект антонимов-существительных. В частности, акцентируется внимание на тех словообразовательных формантах, с помощью которых образуются имена существительные от определенных глаголов. В первой части статьи речь идет о разнокорневых антонимах-существительных, образованных от глаголов как с помощью суффиксов, так и безаффиксным способом словообразования. Выделяется восемь моделей образования отглагольных имен существительных. Во второй части статьи рассматриваются однокорневые антонимы-существительные, образованные от антонимов-глаголов. Противоположные значения компонентов антонимического ряда в однокорневых антонимах реализуются не противопоставлением корней, а путем противопоставления аффиксальных морфем. Здесь рассматриваются две структурно-морфологические группы отглагольных имен существительных. В первой группе речь идет об антонимах-существительных, образованных от глаголов безаффиксным способом. Такие существительные представляют собой «отраженную» антонимно определенную глаголов. Во второй группе рассматриваются антонимы-существительные с противоположными по значению префиксами и одинаковым суффиксальным оформлением.

Ключевые слова: антонимический ряд, антонимы-существительные, антонимы-глаголы, разнокорневые, однокорневые антонимы, «отраженная» антонимия, словообразовательный формант, морфема, суффикс, префикс, способ словообразования.

Антанімія як моўная з’ява рэалізуецца ў мове і маўленні. Яе лагічную аснову «ўтвараюць супрацьлеглыя відавыя паняцці ўнутры родавага паняцця, якое адлюстроўвае адзіную і разам з тым члянімую сутнасць: «павольна» - «кімкліва» [«хуткасьць»], «вясёлы» - «сумны» [«настрой»]» [1, с. 9-10]. Семантычнай асновай для ўзнікнення антонімаў з’яўляецца наяўнасць у значэннях суадносных слоў кантрасту.

Антанімы-назоўнікі не былі аб’ектам спецыяльнага вывучэння. У падручніках і вучэбных дапаможніках яны прыводзіліся толькі ў якасці ілюстрацыйнага матэрыялу без якога-небудзь гэрэтычнага аналізу пры апісанні антаніміі як з’явы лексічнай сістэмы мовы. Антанімія ў беларускім мовазнаўстве поўна не даследавана, а што да словаўтваральнага аспекту, то ён увогуле не быў прадметам вывучэння.

Фактычны матэрыял, вышлісаны з «Глумачальнага слоўніка беларускай мовы», сведчыць, што сярод антонімаў-назоўнікаў сустракаецца вялікая колькасць антанімічных пар, якія знаходзяць ад адпаведных антонімаў-дзеясловаў і ўяўляюць сабой «адлюстраваную» (тэрмін Л. А. Новікава) антанімію.

Вядома, што паводле марфалагічнай структуры антонімы падзяляюцца на рознакаранёвыя і аднакаранёвыя. У рознакаранёвых антонімах суп-

рацьлегласць значэнняў «выражаецца рознымі асновамі або рознымі каранямі» [2, с. 275]. Аднакаранёвыя антонімы - гэта словы, супрацьлеглае значэнне якіх выражаецца не каранямі ці асновамі слоў, а афіксальнымі марфемамі.

Сярод аддзеяслоўных антонімаў-назоўнікаў сустракаюцца як рознакаранёвыя, так і аднакаранёвыя. Спачатку засяродзім увагу на рознакаранёвых антанімічных парах назоўнікаў. Як сведчыць фактычны матэрыял, такія назоўнікі не пашыраны ў мове і складаюць прыблізна 80 пар.

Паводле марфалагічнай структуры (спосабу ўтварэння) яны неаднародныя і ўяўляюць суфіксальныя і нулясуфіксальныя словаўтваральныя разнавіднасці. Разгледзім іх падрабязней.

1. Абодва члены антанімічнага рада ўтвараюцца ад інфінітыва з дапамогай суфіксаў *-нн-*, *-енн-*, *-энн-*: *падыманне* - *апусканне*, *падаўжэнне* - *скарачэнне*, *павышэнне* - *паніжэнне*, *разбурэнне* - *аднаўленне*, *сцверджанне* - *адмаўленне*, *выпрамленне* - *згінанне*, *выпрамленне* - *скрыўленне* і інш. (ад *падымаць* - *апускаць*, *падоўжыць* - *скараціць* і г. д.). Такія антанімічныя назоўнікі маюць значэнне супрацьлеглага апрадмечанага дзеяння. Пры іх утварэнні адбываецца чаргаванне зычных *ц/ч*, *с/ш*, *з/ж*, *в/ў*, *дз/дж*, *м/мл*: *абагачэнне* - *збядненне*, *абвадненне* - *асушэнне*, *арашэнне* - *асушэнне*, *абвастрэнне* - *прытупленне*, *абуджэнне* - *засынанне*, *абцяжарванне* - *аблягчэнне*, *адабрэнне* - *асуджэнне*, *ажыванне* - *заміранне* (пра прыроду), *ап’яненне* - *працвяржэнне*, *апярджэнне* - *адставанне*, *аслабленне* - *узмацненне* (ветру), *ачышчэнне* - *збруджванне*, *благаслаўленне* - *праклінанне*, *праслаўленне* - *ганьбаванне*, *дабаўленне* - *адніманне*, *дадаванне* - *абыманне*, *замярзанне* - *адтаванне* і *адтайванне*. Па гэтай жа мадэлі ўтвараюцца і іншыя антонімы-назоўнікі: *пачынанне* - *заканчэнне*, *паскарэнне* - *запавольванне*, *паскарэнне* - *замаруджванне*, *з’яўленне* - *знікненне*, *нараджэнне* - *паміранне*, *будаванне* - *разбурэнне*, *гаварэнне* - *маўчанне*, *навелічэнне* - *памяншэнне*, *пабаражанне* - *птанненне*, *паляпшэнне* - *пагаршэнне*, *патаўчэнне* - *птанчэнне*, *прыбліжэнне* - *аддаленне*, *спрашчэнне* - *ускладненне*, *пацяпленне* - *пахаладанне* і інш. Такі тып утварэння антонімаў-назоўнікаў прадукцыйны.

2. Назоўнікі, якія абазначаюць асоб па дзеянні, названым утваральным словам, або прадметы, пры-

лады, прызначаны для выканання дзеяння, названага ўтваральным словам. Яны ўтвараюцца з дапамогай суфікса *-льнік-*, які далучаецца да асноў абодвух дзеясловаў антанімічнай пары: *стваральнік – разбуральнік, награвальнік – ахаладжальнік* (ад *ствараць – разбураць, награваць – ахаладжаць*). Зафіксаваны толькі 2 пары.

3. Назоўнікі, якія ўтвараюцца ад дзеясловаў з дапамогай фарманта *-ун-* і «абазначаюць асоб паводле іх дзеяння або схільнасці да адпаведнага дзеяння» [3, с. 288]. Суфікс далучаецца да абодвух кампанентаў антанімічнага рада: *гаварун – маўчун* (ад *гаварыць – маўчаць*), *балбатун* ‘той, хто занадта многа гаворыць’ – *маўчун* ‘маўклівы, негаваркі чалавек’ (ад *балбатаць – маўчаць*), *крыкун* ‘пра таго, хто многа крычыць, плача’ – *шаптун* ‘той, хто шэпча’ (ад *крычаць – шаптаць*).

4. Абодва члены антанімічнага рада ўтвараюцца ад інфінітыва з дапамогай суфікса *-к-* і маюць значэнне кантрастнай «адцягненай працэсуальнай прыметы» [3, с. 239], пры гэтым канцавая галосная інфінітыўнай асновы адсякаецца. Зафіксаваны толькі адзінкавыя прыклады: *паломка – наладка* (ад *паламаць – наладзіць* (механізм), *днёўка – начоўка* (ад *дняваць – начаваць*).

5. Першы кампанент антанімічнай пары ўтвараецца ад інфінітыва з дапамогай суфіксаў *-нн-*, *-енн-*, *-энн-*, а другі ўяўляе сабой аддзеяслоўны нульсуфіксальны назоўнік: *запытанне – адказ* (ад *запытаць – адказаць*), *нападзенне – абарона* (ад *нападаць – абараняць*), *наступленне – абарона* (ад *наступаць – абараняць*), *асуджэнне – пахвала* (ад *асудзіць – пахваліць*), *рыданне – рогат* (ад *рыдаць – рагатаць*), *падзенне – уздым* (эканомікі) (ад *падаць – уздымацца*), *абвяржэнне – доказ* (ад *абвяргаць – даказваць*). Такія аддзеяслоўныя антонімы-назоўнікі маюць значэнне апрадмечанага дзеяння.

6. Першы кампанент антанімічнага рада з’яўляецца нульсуфіксальным аддзеяслоўным назоўнікам, а другі – аддзеяслоўным назоўнікам з суфіксамі *-к-*, *-ак-*, *-б-*, *-нн-*, *-цц-*: *згуба – знаходка* (ад *згубіць – знайсці*), *узлёт – пасадка* (ад *узляцець – пасадзіць*), *страта – набытак* (ад *страціць – набыць*), *адказ – запытанне* (*пытанне*) (ад *адказаць – запытаць*), *развод – жаніцьба* (ад *разводзіцца – жаніцца*), *успамін – забыццё* (ад *успомніць – забыць*), *застой – развіццё* (ад *застойвацца – развівацца*). Пералічаныя антонімы-назоўнікі маюць значэнне апрадмечанага дзеяння.

7. Абодва члены антанімічнага рада з’яўляюцца нульсуфіксальнымі аддзеяслоўнымі назоўнікамі, якія абазначаюць у асноўным адцягненае дзеянне або стан: *купля – продаж, сустрэча – разлука, пад’ём – спуск* (на гару – з гары), *пад’ём – спад* (вады), *плач – смех, давол – забарона, крык – шэпт, напад – абарона*.

8. Занатаваны адзінкавыя антанімічныя пары аддзеяслоўных назоўнікаў, члены антанімічнага рада якіх утвараюцца з дапамогай розных суфіксаў, што далучаюцца да абодвух кампанентаў. Так, у антанімічным радзе *абаронца – заваёўнік* суфікс *-ц-* далучаецца да асновы першага кампанента антанімічнага рада дзеяслова *абараняць*, а да асновы дзеяслова *заваёўваць* – суфікс *-нік-*. Аналагічным спосабам утвараюцца антанімічныя назоўнікі *сейбіт – жнец* з дапамогай суфіксаў *-біт-* і *-ец-*. Лексема *жнец* утворана ад асновы дзеяслова цяперашняга часу (ад *сеяць – жнуць*). Такія назоўнікі абазначаюць асоб паводле іх дзеяння.

Супрацьлеглыя значэнні кампанентаў антанімічнага рада ў аднакаранёвых антонімах выражаюцца не супрацьпастаўленнем каранёў, якія тут аднолькавыя, а супрацьпастаўленнем далучальных да іх афіксальных марфем. У аднакаранёвых антонімах, як слухна заўважае В. А. Іванова, «адносіны супрацьлегласці ўзнікаюць у выніку словаўтваральнага працэсу, што вядзе да сумяшчэння семантычных і словаўтваральных сувязей» [4, с. 127]. Як сведчыць фактычны матэрыял, аддзеяслоўныя аднакаранёвыя антонімы-назоўнікі – пашыраная з’ява ў лексічнай сістэме беларускай мовы (налічваецца каля 150 антанімічных радоў). А гэта звязана з тым, што яны ўтвараюць найбольш разгалінаваную сістэму, «таму што дзеяслоў валодае самым б'ольшым арсеналам антанімічных прыставак... Антанімія часткі (прыставак) натуральна і непазбежна прыводзіць да антаніміі цэлага (слоў)» [5, с. 161–162].

Сярод антонімаў-назоўнікаў тут выразна вылучаюцца дзве структурна-марфалагічныя групы.

Першая група прадстаўлена антонімамі-назоўнікамі, што ўяўляюць сабой нульсуфіксальныя аддзеяслоўныя асновы, у якіх адносіны антанімічнасці рэалізуюцца за кошт супрацьлеглых па значэнні прыставак адпаведных дзеясловаў. Пры нульсуфіксальным утварэнні назоўнікаў «адбываецца скарачэнне ўтваральнай асновы: адсякаецца тая фіналь (марфема), якая з’яўляецца словаўтваральнай адзнакай дзеяслова, а ўтваральная аснова без далучэння словаўтваральнага афікса становіцца асновай назоўніка» [3, с. 270]. Такія антанімічныя пары назоўнікаў уяўляюць сабой «адлюстраваную» антанімію адпаведных дзеясловаў, а супрацьпастаўленне выражаецца тымі ж процілеглымі па змесце прыстаўкамі, што і ў дзеясловах. Значэнне антанімічнасці ў такім выпадку рэалізуецца як вынік карэляцыі супрацьлеглых па сэнсе прыставак, сярод якіх вылучаюцца:

1) *у-* (*ува-*) – *вы-*: *увод – вывад* (ад *уводзіць – выводзіць*), *увоз – вываз* (ад *увозіць – вывозіць*), *уваход – выхад* (ад *уваходзіць – выходзіць*), *удых – выдых* (ад *удыхаць – выдыхаць*), *уезд – выезд* (ад *уезджаць – выезджаць*), *унос – вынас* (ад *уносіць – выносіць*);

2) **педа-** – **-пера-**: *неабор перабор* (ад *неабраць перабраць*), *неаплата пераплат* (ад *неаплаціць пераплаціць*), *неакорм перакорм* (ад *неакакарміць перакакарміць*), *неасол перасол* (ад *неасаліць перасаліць*), *неалёт пералёт* (ад *неоаліцець – пераліцець*), *неоплата пераплат* (ад *неаплаціць пераплаціць*) і інш.;

3) **пад-** (**пады-**) – **ад-** (**ады-**): *падох – адох* (ад *падохозіць адохозіць*);

4) **пры-** – **ад-** (**ады-**): *прыезд – а'езд* (ад *прыязджаць а'язджаць*), *прылёт – аолёт* (ад *прылятаць аолятаць*), *прыліў – аоліў* (ад *прыліваць аоліваць*), *прыток – аоток* (эмігрантаў) (ад *прыцякаць аоцякаць*), *прыход – аоход* (ад *прыходзіць аоходзіць*);

5) **уз-** (**узы-**) – **з-** (**сы-**): *уыход – сыход* (па гару, вяршыню – з гары, вяршыні) (ад *уыхозіць – сыхозіць*), *уз'езд – з'езд* (ад *уз'ехаць – з'ехаць*);

6) **ус-** – **за-**: *усход – захад* (ад *уыхозіць – заходзіць*);

7) **узы-** – **за-**: *уыход – заход* (ад *уыходзіць заходзіць*);

8) **за-** – **ад-**: *заезд – а'езд* (ад *зязджаць а'язджаць*);

9) **па-** – **з-** (**ня-**): *павага – зывага* (ад *паважаць зневажаць*).

Да другой групы адносяцца аднакаранёвыя аддзяслоўныя антонімы-назоўнікі з супрацьлеглымі па значэнні прэфіксамі і аднолькавым суфіксальным афармленнем. Яна прадстаўлена большай разнастайнасцю супрацьлеглых па значэнні прыставак, чым назоўнікі першай групы. Сярод іх вылучаюцца:

1. Значэнне супрацьлегласці кампанентам антанімічнага рада надаюць прэфіксы **у-** (**ува-**) – **вы-**, а назоўнікі ўтвараюцца з дапамогай суфіксаў **-нн-**, **-енн-**, **-энн-** ад адпаведных дзясловаў. Назоўнікі ў такім выпадку набываюць значэнне супрацьлеглага апрадмечанага дзяслення: *убяганне – выбяганне*, *уобыханне – выобыханне*, *укіданне – выкіданне*, *укопанне – выкопанне*, *уключэнне – выключэнне*, *укараненне – выкараненне*, *удіванне – выдіванне*, *укручванне – выкручванне*, *укочанне – выкочанне*, *унясенне – вынясенне*, *упусканне – выпусканне*, *устаўленне – выстаўленне*, *усяленне – высяленне*, *уцяганне – выцяганне*, *унітурхванне – вынітурхванне*. Як відаць з прыкладаў, такія абстрактныя аддзяслоўныя антонімы-назоўнікі маюць агульнае значэнне “*перамяшчэнне ўнутр*” – “*перамяшчэнне знутры*”.

2. Назоўнікі ўтвараюцца ад дзясловаў пры дапамозе фарманта **-нн-**. Антанімія ж дзясловаў у сваю чаргу рэалізуецца пры дапамозе супрацьлеглых па значэнні прыставак **за-** – **раз-** (**рас-**) або **ад-**. Назоўнікі ў такіх антанімічных радах выражаюць супрацьлеглыя па сваёй накіраванасці

апрадмечаныя дзясненні: *забінтоўванне – разбінтоўванне*, *задытванне – раздытванне*; *завітанне – развітанне*, *завічванне – развічванне* (*адвічванне*), *завязванне – развязванне*, *загадванне – разгадванне* (*аагадванне*), *загароажванне – разгароажванне*, *загінанне – разгінанне*, *загортванне – разгортванне* (*аагортванне*), *заклейванне – расклеіванне* (*ааклейванне*), *заклёпванне – ааклёпванне*, *закаркоўванне – аокаркоўванне*, *закопванне – раскопванне* (*аокопванне*), *закручванне – раскручванне* (*аакручванне*), *закрыванне – раскрыванне* (*аакрыванне*), *закупорванне – раскупорванне* (*аокупорванне*), *замарожванне – размарожванне*, *замыканне – аомыканне* (*размыканне*), *запайванне – распайванне* (*аопаіванне*), *запакоўванне – распакоўванне* (*аопакоўванне*), *заплюшчванне – расплюшчванне* (*аоплюшчванне*), *заплятанне – расплятанне*, *запраганне – распраганне* (*аопраганне*), *засціланне – расціланне*, *захутванне – расхутванне*, *зацінураўванне – расцінураўванне*, *зацічэплванне – расцічэплванне* і інш. Такі спосаб утварэння антанімічных пар, як паказваюць прыклады, прадукцыйны ў беларускай мове.

Неабходна зрабіць агаворку наконт таго, што некаторыя аддзяслоўныя антонімы-назоўнікі, утвораныя з дапамогай фарманта **-нн-**, нярэдка маюць паралельныя па значэнні формы, утвораныя з дапамогай суфікса **-к-**: *закупорванне – раскупорванне* і *закупорка – раскупорка*, *запайванне – распайванне* і *запайка – распайка*, *запакоўванне – распакоўванне* і *запакоўка – распакоўка*, *заклейванне – расклеіванне* і *заклейка – расклеіка* і інш.

3. Антанімічныя рады дзясловаў утвараюцца з дапамогай супрацьлеглых па значэнні прэфіксаў **з-** (**с-**, **са-**, **сы-**) – **раз-** (**разы-**, **рас-**). З дапамогай фарманта **-нн-** ад такіх дзясловаў утвараюцца назоўнікі апрадмечанага дзяслення са значэннем “*сканцэнтраванне ў цэнтр чаго-небудзь*” – “*расканцэнтраванне ў напрамку ад цэнтра чаго-небудзь*”: *збіванне – разбіванне*, *здытванне – раздытванне*, *звітанне – развітанне*, *збяганне – разбяганне*, *звітанне – развітанне*, *звязванне – развязванне*, *зортванне – разгортванне*, *зрабанне – разрабанне*, *зліванне – разліванне*, *змыканне – размыканне*, *з'янанне – раз'янанне*, *зацічэплванне – расцічэплванне*. Тып утварэння такіх антонімаў-назоўнікаў прадукцыйны ў беларускай мове.

4. Аддзяслоўныя антонімы-назоўнікі з дапамогай суфікса **-нн-** утвараюцца ад дзясловаў, антанімічнае значэнне якіх рэалізуецца за кошт супрацьлеглых па значэнні прэфіксаў **пад-** (**пады-**) – **ад-** (**ады-**). Такія антонімы-назоўнікі выражаюць апрадмечаныя значэнні “*набліжэнне да каго- або чаго-небудзь*” – “*аддаленне ад каго- або чаго-небудзь*”: *падвязванне – адвязванне*, *падкасван-*

не – адкасванне, падкідванне – адкідванне, падклейванне – адклейванне, падключэнне – адключэнне, падкочванне – адкочванне, падліванне – адліванне, падплыванне – адплыванне, падскокванне – адскокванне, падступанне – адступанне, падчальванне – адчальванне, падштурхоўванне – адштурхоўванне і некаторыя іншыя. Гэты структурны тып утварэння антанімічных назоўнікаў вызначаецца прадукцыйнасцю.

5. З дапамогай прэфіксаў *неда-* – *пера-* ўтвараюцца антонімы-дзеясловы са значэннем ‘непаўната, недастатковасць дзеяння, неадпаведнасць патрэбнай норме’ – ‘паўната дзеяння, часта даведзеная да яго празмернасці’. У сваю чаргу ад такіх дзеясловаў з дапамогай фарманта *-нн-*, які далучаецца да абодвух кампанентаў антанімічнага рада, утвараюцца антонімы-назоўнікі з кантрастным значэннем: *недаацэньванне* – *пераацэньванне*, *недаважванне* – *пераважванне*, *недавыкананне* – *перавыкананне*, *недакормліванне* – *перакормліванне*, *недаліванне* – *пераліванне*, *недаплачванне* – *пераплачванне*, *недасольванне* – *перасольванне*, *недасыпанне* – *перасыпанне*, *недаяданне* – *пераяданне*.

Зрэдку сустракаюцца і паралельныя да названых па значэнні формы, утвораныя з дапамогай суфікса *-к-*. Параўн.: *недаацэньванне* – *пераацэньванне* і *недаацэнка* – *пераацэнка*, *недагрузжанне* – *перагрузжанне* і *недагрузка* – *перагрузка*.

6. Нешматлікімі ў колькасных адносінах з’яўляюцца антанімічныя пары назоўнікаў, утвораныя з дапамогай дзеяслоўных прэфіксаў *а-* (*аб-*) – *раз-* (*рас-*) і суфікса *-нн-*: *абгортванне* – *разгортванне*, *аб’яднанне* – *раз’яднанне*, *агрананне* – *расгрананне*, *абкручванне* – *раскручванне*. Такія назоўнікі маюць значэнне супрацьлеглых апрадмечаных дзеянняў.

7. Значэнне супрацьлегласці аднакаранёвых аддзеяслоўных назоўнікаў можа рэалізоўвацца і за кошт кантрастных па значэнні прыставак *пры-* – *ад-*, а самі назоўнікі, якія маюць значэнне апрадмечанага дзеяння ‘злучэнне чаго-небудзь’ – ‘аддзяленне чаго-небудзь’, утвараюцца ад дзеясловаў з дапамогай фарманта *-нн-*: *прычальванне* – *адчальванне*, *прыпайванне* – *адпайванне*, *прычэпліванне* – *адчэпліванне*, *прышпільванне* – *адшпільванне*. Тып малапрадукцыйны.

8. Да непрадукцыйнага тыпу адносяцца антонімы-назоўнікі, якія ўтвараюцца ад дзеясловаў пры дапамозе фармантаў *-нн-*, *-енн-*, *-ак-*, а значэнне супрацьлегласці рэалізуецца дзякуючы наяўнасці ў дзеясловах прыставак *пры-* – *у-*, што

надаюць значэнне ‘прыбаўленне, павелічэнне чаго-небудзь у колькасці, аб’ёме’ – ‘памяншэнне чаго-небудзь у колькасці, аб’ёме’: *прыбыванне* – *убыванне*, *прыбаўленне* – *убаўленне*, *прыбытак* – *убытак*.

9. У гэту групу, на нашу думку, мэтазгодна ўключыць тыя антонімы-назоўнікі, якія паводле колькаснага складу з’яўляюцца адзінкавымі, хоць вылучаюцца разнастайнасцю афіксальных марфем: *вы-* – *пра-* (*про-*): *выйгрыш* – *прайгрыш*; *за-* – *ад-*: *зацвітанне* – *адцвітанне*; *на-* – *ад-*: *наступленне* – *адступленне*, *наклейванне* – *адклейванне*; *на-* – *раз-* (*рас-*): *намагнічванне* – *размагнічванне*, *накручванне* – *раскручванне*, *нагрузка* – *разгрузка*; *на-* – *вы-*: *насыпанне* – *высыпанне*; *наліванне* – *выліванне*; *накачванне* – *выкачванне*; *па-* – *вы-*: *пасяленне* – *высяленне*; *у-* – *раз-*: *узбраенне* – *раззбраенне*; *у-* – *з-*: *узнікненне* – *знікненне*.

Такім чынам, падсумоўваючы назіранні, неабходна адзначыць, што значэнне антанімічнасці ў рознакаранёвых аддзеяслоўных антонімах-назоўніках рэалізуецца на аснове карэляцыі супрацьлеглых па сэнсе суадносных каранёвых марфем, а ў аднакаранёвых – на аснове супрацьлеглых па сэнсе прэфіксаў. Прычым адны аднакаранёвыя антонімы-назоўнікі ўяўляюць сабой «адпостраваную» антанімію адпаведных антонімаў-дзеясловаў і ўтвараюцца ад такіх дзеясловаў нулясуфіксальным спосабам, а іншыя – суфіксальным спосабам. Словаўтваральныя афіксы ў такіх антонімах характарызуюцца вялікай разнастайнасцю.

Літаратура

1. Новиков, Л.А. Русская антонимия и её лексикографическое описание / Л.А. Новиков // Словарь антонимов русского языка. – М.: Рус. яз., 1984. – С. 9–10.
2. Лексикалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / пад рэд. А.Я. Баханькова. – Мінск: Навука і тэхніка, 1994. – 463 с.
3. Беларуская граматыка: у 2-х ч. – Мінск: Навука і тэхніка, 1985. – Ч. I. – 431 с.
4. Иванова, В.А. Антонимия в системе языка / В.А. Иванова. – Кишинёв: Штиинца, 1982. – 163 с.
5. Новиков, Л.А. Антонимия в русском языке (Семантический анализ противоположности в языке) / Л.А. Новиков. – М.: Изд-во Москов. ун-та, 1973. – 290 с.

Поступила в редакцию 29.04.2009.

Асіпчук Аксана Мікалаеўна, старшы выкладчык кафедры беларускай мовы ГрДУ імя Я. Купалы.

The article considers word-building aspect of antonym-nouns. In particular the author gives emphasis to consideration on those word-building suffixes and prefixes which are used to form nouns from definite verbs.